

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/19 Fall 2016, p. 337-360

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9961>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 10.09.2016

✓ Accepted/Kabul: 10.11.2016

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Bülent AYDOĞDU – Yrd. Doç. Dr.
Hasan Hüseyin KILINÇ

This article was checked by iThenticate.

ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR BAŞARI TESTİ GELİŞTİRME*

Eray EĞMİR** - Gürbüz OCAK***

ÖZET

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerini temel alarak gelişen bilgi toplumu, karşılaştığı bilgileri sorgulayarak anlamaya çalışan, başkalarının etkisi altında kalmadan bağımsız karar verebilen ve olaylara farklı açılardan bakabilen özerk bireyler talep etmektedir. Bu noktada 21. yüzyılda insanlar elde ettikleri bilgiler için kendilerine özgü bir eleme sistemi oluşturmalıdır. İnsanın ihtiyacı olan bu mantıksal süzgeç görevini yerine getirecek en etkili zihni süreç, eleştirel düşünme olarak ifade edilmektedir. Bu çalışmada 5. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerisini ölçmek amacıyla bir başarı testi geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda alanyazından ve Afyonkarahisar il merkezinde görev yapan öğretmenlerle yürütülen ihtiyaç analizinden elde edilen verilerle bir eleştirel düşünme alt becerileri listesi oluşturulmuştur. Belirlenen bu becerileri ölçmeye yönelik oluşturulan form 20 kişiden oluşan bir 5. sınıf şubesine şekil açısından değerlendirilmesi amacıyla uygulanmıştır. Düzeltme sonrasında oluşan form akademik başarı açısından farklılaşan ve toplam 39 öğrenciden oluşan iki 5. sınıf şubesine uygulanmıştır. Form en sonunda sosyoekonomik düzey açısından farklılık gösteren üç okuldaki toplam 59 öğrenciden oluşan birer 5. sınıf şubesinde uygulanmış ve yapılan madde analizleri sonucunda teste 25 maddelik son hali verilmiştir. Testin son haline dair yapılan analizlerde testin bütününe ilişkin KR-20 ve KR-21 değerleri sırasıyla 0,61 ve 0,63 bulunmuştur. Ayrıca testin bütününe ait güçlük indeksi 0,37, ayırt edicilik indeksi ise 0,32 bulunmuştur. Böylece testin orta güçlüğü yakın ve oldukça iyi düzeyde ayırt ediciliğe sahip bir test olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel düşünme, başarı testi, test geliştirme.

---

* Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yapılan “Eleştirel Düşünme Becerisi Öğretim Programının Hazırlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi” isimli tezin ön çalışması olarak gerçekleştirilen bu çalışma 1-4 Eylül tarihleri arasında Roma’da düzenlenen XI. European Conference on Social and Behavioral Sciences’ta sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör. Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, El-mek: eegmir@aku.edu.tr

*** Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, El-mek: gurbuzocak@gmail.com

DEVELOPING AN ACHIEVEMENT TEST TOWARDS EVALUATING CRITICAL THINKING SKILL

ABSTRACT

Today, information society whose improvement based on information and communication technology demands autonomous individuals who try to understand knowledge which he/she faces can make free decisions without taking hold of others and can take different approaches to events. At this point in the 21th century, mankind should constitute its own elimination system for the acquired information. The most effective mental process fulfill logical filter duty that is required by mankind can be stated by critical thinking. In this study developing an achievement test on the purpose of evaluating 5th grade students' critical thinking skill was aimed. Accordingly sub-skills of critical thinking list were constituted through the data which were obtained from literature and needs analysis that was conducted with teachers. The form which was formed to evaluate these determined skills was implemented to a student group of 20 students for the structural evaluation. The form that was constituted after correction was implemented to two student groups of 39 students from different academic achievement levels. Finally, the form was implemented to three 5th grade student groups of 59 students in total from three different schools in terms of their socio-economic levels, and it took its final form with twenty five questions. The KR-20 and KR-21 values of the achievement test were 0.61 and 0,63 respectively. Besides, the item difficulty index and item discrimination index of whole test were 0.37 and 0.32 respectively. To sum up, the difficulty of the test was nearly at medium level, and it had quite good discrimination level.

STRUCTURED ABSTRACT

Thinking is the most important tool of mankind to understand and make sense of life and world. Thinking act directs many characteristics even it seems so ordinary. Speaking, discussion, making a choice or a judgement is all under the control of thinking activity. All people think inherently. But they think prejudicedly, deficiently, incorrectly and based on inexpedient information if they don't gain effective thinking skills. However, today, information society whose improvement is based on information and communication technologies demands autonomous individuals. These individuals are able to understand knowledge which he/she faces inquiringly, make free decisions without taking hold of others and take different approaches to events. At this point in the 21th century, mankind should constitute an elimination system for the perceived information. The mental process fulfills logical filter duty through critical thinking.

Critical thinking is defined as the skill of taking the responsibility of individuals' own ideas. In this study, the aim was developing an achievement test on the purpose of evaluating 5th grade students' critical

thinking skill. The preliminary attempts to evaluate critical thinking took place by 1940s. Since that time, many evaluation instruments were developed such as Cornell Critical Thinking Test Level X- Level Z, California Critical Thinking Skills Test, New Jersey Test of Reasoning Skills, Test of Inference Ability in Reading Comprehension, The Ennis-Weir Critical Thinking Essay Test and California Critical Thinking Dispositions Inventory.

This study was designed as a test development study. Purposeful sampling method was used to determine the study group. The critical thinking skill test was developed as a result of implementations in six secondary schools in total from Afyonkarahisar city center. Critical thinking skill test was developed in five steps. Initially literature review was conducted to constitute an objective list. After forming an objective list that is suitable for the study, a needs analysis was carried out in two steps. At first, an interview was conducted by a semi-structured interview form that comprises of four questions with 20 teachers who were chosen by maximum variation sampling method. After then “Critical Thinking Skill Needs Recognition Form” was implemented to 30 teachers who work in Afyonkarahisar city center. In that form 18 learning outcomes were listed and the teachers decided the importance level of these outcomes in five categories as “the least important”, “partially important”, “important”, “very important” and “the most important”. By the data that was obtained from these two implementations, objective list was put into final form. According to final form critical thinking skill comprises of these sub skills:

1. Finds out the problem in a given situation
  - Notices the problem in a given situation
  - Defines the problem in a given situation clearly
  - Determines the information needed to solve the problem in a given situation
2. Distinguishes the statements that make subjective or objective.
3. Analyses the arguments
  - Knows the properties of claim, subject and argument.
  - Distinguishes argument from other statements.
  - Knows the basic components of argument.
  - Distinguishes definite and indefinite conclusions.
  - Distinguishes related and unrelated information and reasons.
  - Determines stated and unstated assumptions.
4. Asks goal-oriented questions.
5. Evaluates arguments.
  - Examines strength of an argument
  - Examines acceptability of premises
  - Examines the consistency between premises.
  - Examines the conformity between premise and conclusion
  - Notices unstated but important components
  - Takes into account different perspectives.
6. Determines reliability of a source

- Identifies standards for determining reliability of a source.
- Uses standards to determine reliability of a source effectively.

The form with 39 questions which was formed to evaluate these determined skills was implemented to a student group of 20 students for the structural evaluation. By this evaluation, the words that can not be understood by students were changed with understandable synonymous words and some long texts were shortened because of having a negative effect on showing critical thinking skill. The form that was constituted after correction was implemented to two student groups of 39 students from different academic achievement levels. Finally, the form was implemented to three 5th grade student groups of 59 students in total from three different schools in terms of their socio-economic levels, and it took its final form with twenty five questions. The KR-20 and KR-21 values of the achievement test were 0.61 and 0,63 respectively. Besides, the item difficulty index and item discrimination index of whole test were 0.37 and 0.32 respectively. To sum up, the difficulty of the test was nearly at medium level, and it had quite good discrimination level.

Keywords: Critical thinking, achievement test, test development.

1. GİRİŞ

Düşünme becerisi insanoğlunu birlikte yaşadığı tüm varlıklardan ayırt eden belirgin bir özelliktir. İnsanoğlu düşünme ile anlamlandırmakta, sorgulamakta, üretimde bulunmakta, iletişim kurmakta, geçmişini bilmekte, umut etmekte, geleceğini tasarlamakta yani kısacası hayatını kontrol etmektedir. Düşünme eyleminin insan hayatında oynadığı bu önemli rol, onu üzerinde çokça konuşulan, tartışılan ve araştırılan bir olgu haline getirmiştir. Düşünmenin özü, niçin ve nasıl gerçekleştiği, bağlı olduğu etmenler, kalitesi için bir ölçüt olup olmadığı ve eğer var ise kalitesini arttırmak için yapılması gerekenler birçok düşünür ve bilim adamının araştırmalarına konu olmuştur.

Düşünme tanım olarak düşünmek işi, tefekkür, tasarlama, anımsama, karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi, zihinden geçirme ya da zihin yoluyla arayıp bulma, zihnin bir konuyla ilgili bilgileri karşılaştırarak, aralarındaki bağlantıları inceleyerek bir yargıya ya da karara varma etkinliği anlamlarına gelmektedir. Bunun yanı sıra düşünme eylemi; duyum, izlenim, model ve tasarımlardan ayrı olarak usun bağımsız ve kendine özgü durumu olarak da ifade edilmektedir (TDK, bt).

Genel anlamda düşünme, içinde bulunulan koşulları anlamlandırabilmek için gerçekleştirilen aktif, amaca yönelik, organize bir bilişsel süreç olarak tanımlanabilir (Kurnaz, 2013). Yani düşünme insanın yaşamı boyunca edindiği deneyimlere yönelik sürdürdüğü bir inceleme faaliyetidir. Bu inceleme sonucu insan anlama, karar verme, plan yapma, problem çözme, yargıda bulunma veya eyleme geçme davranışlarından birini sergileyebilir. Bu yönüyle düşünme hem bir süreci hem de bu sürecin sonunda ulaşılmaya amaçlanan bir ürünü işaret etmektedir

Düşünme bilginin manipülasyonunu içeren zihinsel bir aktivite olarak karşımıza çıkar. Bu bilgiyi çevreden edinebileceğimiz gibi beynimizde geçmiş olay ve durumlara ait olarak depoladığımız bilgiler de mevcuttur. Düşünme bu bilgilerin kullanılmasıyla herhangi bir nesne ya da olay hakkında yeni temsiller oluşturduğumuz yapılandırmacı bir süreçtir. Günümüzde etkili bir şekilde düşünebilmek daha büyük bir ihtiyaç halini almıştır. Geçmişte toplumun daha durağan olduğu ve değişimin kısıtlı olduğu zamanda tekrar, düşünme için önemli bir bileşen olarak

görülmekteydi. Karar vermek için dini doktrinleri veya bazı ahlaki kodları tekrar tekrar uygulamak yeterliydi. Ancak günümüzün, teknoloji ve sosyal hareketlilik tarafından yönlendirilen büyük değişim dalgası durumu değiştirmiştir. Artık daha özgürüz; özgürlük, seçenekleri arttırmakta ve her seçenek potansiyel bir karar olarak karşımızda durmaktadır.

Her insan doğası gereği düşünür ancak etkili düşünme becerileri kazanmamışsa bu düşünme önyargılı, eksik, yanlış ve amaca dönük olmayan bir şekilde gerçekleşecektir (Doğanay ve Ünal, 2006). Çok bilginin iyi bir düşünme becerisini de beraberinde getireceğini varsaymak yanlış olacaktır. Özellikle, birçok gerçek hayat durumunda ihtiyaç duyulan bilgiyi elde etmek çoğu zaman imkânsızdır; çünkü bu durumlar genellikle gelecekle ilişkilidir. O halde önemli olan eldeki sınırlı bilgiyi etkili bir biçimde kullanabilmektir.

Bu nedenle düşünme becerisinin eksikliğinin bilgi eksikliğinden daha kötü olduğu söylenebilir. Çünkü bilginin az olması durumunda bile onları düşünme yoluyla ilişkilendirerek yeni bilgilere ve çözümlere ulaşabiliriz. Ancak bilginiz ne kadar çok olursa olsun bunları ilişkilendiremiyorsak nicelik olarak elde olan bilgiyi nitelikli bir ürüne dönüştüremez ve onları çözüm için kullanamayız. Bu durumda yalnızca onları tekrarlamakla yetinebiliriz.

Literatürde düşünme becerilerinin nasıl kategorize edildiği incelendiğinde, Özden (2005) ise düşünme becerilerinin; eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, yazma, bilimsel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı problem çözme becerilerinden oluştuğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra düşünme becerilerini kullanılma amacına ve şekline göre sınıflandıran ve buna göre düşünmenin farklı düzeylerde gerçekleştiğini savunan düşünürler de mevcuttur. Örneğin, Levis ve Smith (1993), düşünme becerilerini yüksek seviyeli düşünme ve düşük seviyeli düşünme becerisi olarak iki ana basamağa ayırmıştır. Düşük seviyeli düşünme, öğrenilmiş bir davranışın karşılaşılan bir probleme aynen uygulanması esnasında başvurulan düşünmedir. Bu tür düşünmede birey problemin çözümüne farklı veya yeni şeyler katmaz; sadece öncekinin aynısı bir düşünme davranışı gösterir. Yüksek düzeyli düşünmede ise orijinal bir yön vardır. Birey önceden belki de hiç bir araya getirmediği öğeleri ilişkilendirir; analiz eder, tahminlerde bulunur veya sahip olduğu düşünceleri manipüle eder.

1.1. Eleştirel Düşünme

Her gün gideceğimiz yere hangi yoldan hangi vasıtayla gideceğimiz, ne yiyeceğimiz ve nasıl giyineceğimizden; alışverişte hangi ürünü seçeceğimiz, ya da çalışmalarımızı nasıl yürüteceğimize kadar birçok farklı konu hakkında kararlar vermekteyiz. Bunun yanı sıra her gün eylemlerimizi ve inanışlarımızı etkilemeye çalışan mesajların bombardımanı altındayız. Düşünen biri olarak gördüklerimize ve duyduklarımıza nasıl tepki vereceğimize ilişkin seçimler yapmak önemli görevlerimizden biri haline gelmiştir. Bunu yapmanın iki yolu vardır; birincisi karşılaştığımız şeyi peşinen kabul veya ret etmek; diğeri ise deneyimlerimize uygun şekilde kişisel bir karara varmak için soru sorma çabası içerisine girmektir (Browne ve Keely, 2007).

Eylemlerimizin düşüncelerimize bağlı olduğu düşünülürse doğru olanı yapmanın yolu bu fikir ve düşünceleri kritik etmekten geçmektedir. Düşüncelerimizin iyi kararlara kaynaklık etmesi için, bir seçim yaparken buna neden inanmalıyım/inanmamalıyım veya bunu neden yapmalıyım/yapmamalıyım şeklinde bir akıl yürütme süreci işletmek isabetli olacaktır. Böylece karşılaştığımız çıkarımları sorgulamadan kabul etmeme ve bizi bahsedilen şeyi yapmaya veya inanmaya ikna edebilecek kadar iyi bir sebebe dayanıp dayanmadığını inceleyebilme şansı elde edilecektir. İşte burada devreye eleştirel düşünme girer. Eleştirel düşünme çok fazla bilginin veya bizi etkilemek isteyen birçok kişinin bulunduğu bir dünyaya karşı girişilen bir savunmadır (Epstein ve Kernberger, 2006).

Turkish Studies

Eleştirel sözcüğünün İngilizcedeki karşılığı olan “*critical*” kelimesi Yunanca meseleleri fark edip ayırtabilme, yargılama veya ölçüt anlamlarına gelen “*kriticos*” tan gelmektedir (Judge, Jones ve McCreery, 2009). Buradan hareketle eleştirel düşünme en dar anlamıyla ifadelerin mantıklılık düzeyini, geçerliliğini veya doğruluğunu; ya da bir sonucun ne ölçüde makul veya kanıtla doğrulanmış olduğunu değerlendirmektir (Paul, 1990; akt. Beyer, 1995). En geniş tanımıyla ise eleştirel düşünme herhangi bir şeyi iyi biçimde tanımlayıp, onun kalitesini yargılamaktır (Beyer, 1995).

Facione (1990)’ye göre dikkatli bir yargılama veya yansıtıcı bir karar verme süreci olarak tanımlanmanın yanı sıra, gerçek anlamda eleştirel düşünme her tarafa yayılan bir eylemdir. İnsanların gerçekleştirmek istedikleri hedefleri olduğu ve bunları nasıl gerçekleştireceklerine karar vermek istedikleri, insanlar neyin gerçek olup neyin olmadığı ve neye inanıp neyi reddedecekleri üzerinde şüphe ettikleri sürece güçlü seviyede bir eleştirel düşünme onlar için gerekli olacaktır.

Eleştirel düşünme, çok çeşitli beceri ve tutumları içeren karmaşık bir düşünme sürecidir. Bu sürece başvuran birey salt kişisel bir kazanç veya sosyal bir onay dürtüsüyle değil gerçeğe ulaşma isteğiyle eleştirel düşünmeyi uygular. Birey hem kendi düşünmesini hem de diğerlerinin düşünmeleri sonucu ortaya koyduğu sebepleri dikkatli bir değerlendirmeye tabi tutarak bir yargının doğru ya da yanlış olduğunu anlamayı; hatta bunun ötesinde bu yargının gerçekte ne anlama geldiğini ve neden doğru ya da yanlış olarak değerlendirildiğini de belirlemeyi amaçlar. Eleştirel düşünme insanların propagandaları fark edip onlara esir olmaktan kurtulmalarına, ifade edilmemiş varsayımların analiz edilmesine, kasti bir aldatma girişiminin farkına varılmasına, bir bilgi kaynağının güvenilirliğinin sorgulanabilmesine ve bir problem inceleme ya da karar verme sürecinde en iyi yolun takip edilmesine olanak sağlar (Halpern, 2003).

Eleştirel düşünmenin tanımı ve yapılan açıklamalar ışığında, eleştirel bir düşünürün ne tür eğilim ve becerilere sahip olduğu farklı düşünürler tarafından listelenmiştir. Halpern (1998), ortaya koyduğu eleştirel düşünme becerileri taksonomisinde sırasıyla, sözlü akıl yürütme becerileri, argüman analiz becerileri, hipotezleri test etmeye yönelik beceriler, olasılık temelli ve belirsizlik anlarında düşünme, karar verme ve problem çözme becerilerine yer vermiştir (akt. Dam ve Volman, 2004). Beyer (1995), eleştirel bir düşünürün soru, problem veya iddiayı açıkça ifade edebilme, öne sürülen iddiaları destekleyen veya desteklemeyen neden ve kanıtları araştırma ve sunma, yargılarını dogma ve arzular değil amaç, kanıt ve sonuçlar temelinde oluşturma, ön bilgileri kullanma ve yeterli kanıt bulunana kadar yargıda bulunmayı erteleme becerilerini göstermesi gerektiğini ifade etmiştir. Pascarella ve Terenzini (1991; akt. Baker, Rudd ve Pomeroy, 2001) ise eleştirel düşünen bir bireyin şu becerilerin tümüne veya bir kısmına sahip olduğunu ifade etmektedir; bir yargıdaki temel noktaları ve varsayımları belirleme, önemli ilişkileri fark etme, eldeki veriler veya bilgilerden hareketle sonuçlar ortaya koyma, düşünmenin üzerine bina edildiği veriler bakımından sonuçların uygun bir durum gösterip göstermediğini yorumlama, kanıtı veya otoriteyi sorgulama.

1.2. Eleştirel Düşünme Becerisinin Ölçümü

Eleştirel düşünmenin ölçülmesine ilişkin ilk çabalar 1940’lı yıllara kadar uzanmaktadır (Kazancı, 1989). Bu amaç doğrultusunda o yıllardan bu yana birçok ölçme aracının geliştirildiği görülmektedir. Eleştirel düşünmeyi ölçme girişimlerinde iki yaklaşımın göze çarpığını söylemek mümkündür. Genellikle eleştirel düşünme ile ilgili olarak ya maksimum performans testleri ya da tipik performans testleri geliştirildiği söylenebilir (Doğan, 2013). Norris ve Ennis ise (1989) eleştirel düşünme becerilerini ölçmek amacıyla geliştirilen testlerin iki ana özellik gösterdiğini ifade etmiştir. İlk olarak, eleştirel düşünmenin belli bir boyutunu ya da bazı boyutlarını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış testler mevcutken, ikinci kategoriye ise eleştirel düşünmenin pek çok boyutunu kapsar

nitelikte çok yönlü olarak hazırlanan testler oluşturmaktadır. Çok yönlü testlerden öne çıkan ve en çok kullanılanları şu şekilde sıralanabilir (Doğanay, 2006):

Cornell Critical Thinking Test Level X- Level Z (1985): Ölçek R. H. Ennis ve J. Millman tarafından geliştirilmiştir. Testin Level X versiyonu İlköğretim 4. sınıftan lisans düzeyine kadar kullanılabilir niteliktedir. Testin Level Z versiyonu ise ortaöğretim düzeyinden itibaren kullanılmaya elverişli olup lisans öğrencileri hatta yetişkinler için de kullanılabilir.

California Critical Thinking Skills Test (1990): P. Facione tarafından lise ve üniversite öğrencileri için geliştirilmiştir. Bu araç öğrencilerin tümevarım, tümdengelim, analiz, değerlendirme gibi becerilerini ölçmeye yönelik olan bir testtir.

New Jersey Test of Reasoning Skills (1983): Virginia Shipman tarafından geliştirilen bu ölçme aracı, ilköğretim 4. sınıftan lisans düzeyine kadar olan öğrencilere uygulanabilecek bir testtir. Test maddeleri genel olarak öğrencilerin “çıkarım yapma” becerilerini ölçmeye yöneliktir.

Test of Inference Ability in Reading Comprehension (1987): Test L. M. Phillips ve C. Patterson tarafından 6. ve 8. sınıflar için geliştirilmiş bir testtir. Bu testte öğrencilerin özellikle çeşitli okuma parçalarına eleştirel bir bakış açısı ile bakıp anlam ve sonuçlar çıkarmaları hedeflenmektedir.

Watson- Glaser Critical Thinking Appraisal (1980): Goodwin Watson ve Edward M. Glaser tarafından geliştirilmiştir. Ortaöğretim 1. sınıf öğrencileri ve üzeri için uygun olan bu ölçek, eleştirel düşünmenin önemli boyutlarını içermekte ve ölçeğin maddeleri bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları benzer sorun ve durumları kapsamaktadır.

The Ennis-Weir Critical Thinking Essay Test (1985): Ennis-Weir Eleştirel Düşünme Yazılı Testi (E-WCTET), Robert H. Ennis ve Eric Weir tarafından ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki öğrenciler için geliştirilen ve eleştirel düşünme yeteneğini ölçen bir testtir. E-WCTET değerlendirme sistemi ile genel olarak eleştirel düşünmenin mantıksal boyutunu ölçmeye yöneliktir. Test özellikle belli bir programın etkisini sınamak için, ön test ve son test olarak desenlenmiş araştırmalar için uygun bir ölçme aracıdır.

California Critical Thinking Dispositions Inventory: 1990 yılında Amerikan Felsefe Derneği'nin düzenlediği Delphi projesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bu ölçek, P.A. Facione ve N. Facione tarafından 1992 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin kuramsal olarak belirlenmiş ve psikometrik olarak da test edilmiş 7 alt ölçeği bulunmaktadır, ancak eleştirel düşünme eğilimini belirlemek amacıyla bu ölçeklerin toplamından oluşan puanlama sistemi kullanılmaktadır.

Alanyazında bununla birlikte eleştirel düşünmenin yalnızca belirli boyutlarına odaklanan ölçme araçları da bulunmaktadır. Bu özelliği gösteren ve sık kullanılan iki ölçeğe rastlanmaktadır (Norris ve Ennis, 1989). Bunlar, 1955 yılında geliştirilen, Mantıksal Akıl Yürütme (Logical Reasoning) Ölçeği ve Gözlem Değerlendirme (Test on Appraising Observations) Testi'dir.

Bu çalışmada ise 5. sınıfların eleştirel düşünme becerisini ölçmeye yönelik bir başarı testi geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 5. sınıfların eleştirel düşünme becerilerini ölçmek için alanyazında birtakım ölçme araçları bulunmasına rağmen, her ölçme aracının belli varsayımlara dayalı olması, bu çalışmada ortaya çıkan varsayımlara dayalı olarak ayrıca bir beceri testi geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu varsayımların başında eleştirel düşünme becerisini oluşturan alt becerilerin listesi gelmektedir. Her ölçme aracı, geliştiricisinin eleştirel düşünmeyi oluşturduğunu varsaydığı alt becerilere odaklanmaktadır. Bunun yanı sıra her ölçme aracı eleştirel düşünmenin nasıl ölçüleceğine dair bir ön kabulün yansımaları olarak oluşmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada hem eleştirel düşünme, alt becerileri, öğretimi ve ölçülmesine hem de bağlamı

oluşturan çalışma grubunun özelliklerine göre 5. sınıflarda eleştirel düşünmeyi ölçmeye yönelik bir başarı testi geliştirilmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma bir test geliştirme çalışması olarak tasarlanmıştır. Araştırmada örnekleme yöntemi olarak olasılık temelli olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklemede evrenden araştırmacının amacına en uygun olduğu düşünülen bir küme örnekleme olarak seçilir (Tanrıoğlu, 2009).

2.1. Çalışma Grubu

2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Afyonkarahisar ili merkezinde bulunan ve amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş 6 ortaokulda yapılan çalışmalar sonucu eleştirel düşünme becerisini ölçmek amacıyla bir başarı testi geliştirilmiştir. Amaçlı örnekleme yoluyla belirlenen sosyoekonomik açıdan farklılaşan ortaokullardan üç aşamada gerçekleştirilen pilot çalışmalar için seçkisiz olarak seçilen sınıflardaki 5. sınıf öğrencileri araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

2.2. Test Geliştirme Süreci

Başarı testinin geliştirilmesinde temel olarak belirlenen beş adım mevcuttur. Bunlar;

1. Alanyazın Taraması: Programın hedefleri belirlenirken alanyazında eleştirel düşünme üzerine çalışan uzmanların belirledikleri hedefler incelenmiş ve bu hedeflerden araştırmaya uygun olanlar seçilerek bir hedef havuzu oluşturulmuştur.

2. İhtiyaç Analizi: Bu aşamada Afyonkarahisar il merkezinde görev yapan öğretmenlerden biri yarı yapılandırılmış görüşme formu diğeri de likert türü bir form yardımıyla toplanan veriler alanyazın taraması sonucu oluşturulan hedef havuzuna son halin verilmesi amacıyla kullanılmıştır.

3. Deneme Formunun Uygulanması ve Düzeltilmesi: Eleştirel düşünme becerisi testi araştırmacı tarafından belirlenen kazanımlara ölçmek üzere hazırlanmıştır. Bu form pilot uygulamaların yapıldığı ortaokuldaki 5. sınıflardan birine uygulanmış ve öğrencilerden forma ilişkin biçim, uzunluk, anlaşılmayan kelimeler vb. yönlerden eleştiriler getirmeleri istenmiştir.

4. Testin Uygulanması ve İstatistik Değerlere Göre Düzenlenmesi: Yapılan düzeltmeler sonunda elde edilen form pilot uygulama okulundan seçilen iki sınıfta uygulanmıştır. Uygulamada seçilen sınıflardan biri akademik başarı düzeyi yüksek diğeri ise düşük sınıflardan yansız olarak seçilmiştir. Uygulamada test maddelerinin her birinin ayırt ediciliği ve güçlüğü analiz edilmiş ve formdaki maddelerin bir kısmı formdan çıkarılmıştır.

5. Testin Son Uygulanması ve İstatistik Değerlere Göre Son Halinin Verilmesi: Bir önceki aşamada oluşturulan form Afyonkarahisar il merkezindeki biri yüksek, biri orta biri de düşük sosyoekonomik düzeydeki üç ortaokuldaki birer 5. sınıfta uygulanmış ve tekrardan test maddeleri üzerinde güçlük ve ayırt edicilik analizleri yapılmıştır. Bu analiz sonrasında problemleri olduğu tespit edilen maddeler çıkarılmış ve form son haline getirilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde bir önceki bölümde ana hatlarıyla tanımlanan test geliştirme sürecinin aşamaları ayrıntılandırılacak ve elde edilen bulguların sunumu gerçekleştirilecektir.

1. Alanyazın Taraması

Programın hedefleri belirlenirken alanyazında eleştirel düşünme üzerine çalışan uzmanların belirledikleri hedefler incelenmiş ve bu hedeflerden araştırmaya uygun olanlar seçilerek bir hedef

havuzu oluşturulmuştur. Bu bağlamda Robert Ennis (2011) eleştirel düşünme becerilerini on beş madde olarak listelemiştir. Bunlar;

- Bir soruya odaklanma
- İddiaları analiz etme
- Açıklığa kavuşturmak veya meydan okumak için sorular sorma ve cevaplama
- Bir kaynağın güvenilirliğini sorgulama
- Gözlem yapma ve gözlem raporlarını değerlendirme
- Sonuçlar ortaya koyma ve bunları değerlendirme
- Önemli çıkarımlar yapma
- Değer yargılarında bulunma ve bunları değerlendirme
- Kavramları tanımlama ve bunları değerlendirme
- İfade edilmemiş varsayımları ortaya çıkarma
- Öncülleri, nedenleri, varsayımları, fikirleri ve diğer önermeleri, aynı fikirde olmasa veya hakkında şüpheleri de olsa, bu ihtilaf ya da şüphenin düşünmesini etkilemesine izin vermeden göz önüne alma ve gerekçelendirme
- Bir karar verme ve bunu savunmada eğilim ve becerilerini bütünleştirme
- Duruma uygun bir tarzda düşünme sürecini ilerletme
- Diğerlerinin duygu, bilgi seviyesi ve entelektüellik derecelerine karşı duyarlı olma
- Tartışma ve sunumda uygun sözel stratejileri kullanma ve yaygın hatalara karşı dikkatli olup bunlara karşı tepki gösterme.

Edward Glaser (akt. Fisher, 2001)'in eleştirel düşünme becerisi altında yatan düşünme becerileri listesi ise şu şekildedir:

- a) problemleri fark etmek,
- b) bu problemleri çözmek için işe yarar araçlar bulmak,
- c) alakalı bilgiyi toplayıp düzenlemek,
- d) belirtilmemiş varsayım ve değerlerin farkında olmak,
- e) dili kesinlik, açıklık ve farkındalık ile kullanıp kavramak,
- f) veriyi yorumlamak,
- g) kanıtı ve ifadeleri değerlendirmek,
- h) önermeler arasındaki mantıksal ilişkilerin varlığını fark etmek,
- i) kesinleşmiş sonuçlar ve genellemeler oluşturmak,
- j) bu genelleme ve sonuçları test etmek,
- k) deneyime dayalı olarak bir kişinin düşünce kalıplarını yapılandırması,
- l) spesifik şeyler ve günlük hayatın kalitesi hakkında kesin yargılar oluşturmak.

Kökdemir (2000; akt. Şenşekerci ve Bilgin, 2008) ise eleştirel düşünme becerilerini sekiz başlık altında sunmaktadır: (i) Kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülen iddialar arasındaki farklılığı yakalayabilme, (ii) Elde edilen bilgilere ait kaynakların güvenilirliklerini test edebilme, (iii) İlişkisiz bilgileri kanıtlardan ayıklayabilme, (iv) Önyargı ve bilişsel hataların farkında olabilme, (v) Tutarsız yargıların farkına varabilme, (vi) Etkili soru sorabilme, (vii) Sözlü ve yazılı dili etkili kullanabilme ve (viii) Bireyin kendi düşüncelerinin farkına vardığı üst biliş.

2. İhtiyaç Analizi

Bu aşamada ayrıca Afyonkarahisar il merkezinde görev yapan ve maksimum çeşitlilik yöntemiyle seçilen 20 öğretmen ile dört sorudan oluşan ve eleştirel düşünme becerilerine ilişkin yarı yapılandırılmış bir görüşme formu yardımıyla görüşme yapılmış ve veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

Ayrıca yine Afyonkarahisar il merkezinde görev yapan ve kolaylı örneklemeye metodu ile belirlenen 30 öğretmene “Eleştirel Düşünmeye İlişkin İhtiyaç Belirleme Formu” uygulanmıştır. Form öğretmenlerin oluşturulan kazanım havuzundaki kazanımların önem derecesine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla hazırlanmış beş dereceli bir formdur. Form 18 adet kazanım ifadesinden oluşmaktadır ve formda “en az önemli”, “kısmen önemli”, “önemli”, “çok önemli” ve “son derece önemli” şeklinde bir derecelendirme mevcuttur. Bu iki veri toplama sürecinden elde edilen veriler doğrultusunda, alanyazın taraması sonucu oluşturulan hedef havuzuna son hali verilmiştir. Ölçme aracıyla ölçülmek istenen eleştirel düşünme becerisinin şu alt becerilerden oluştuğu belirlenmiştir:

1. Verilen bir durumdaki problemi anlar.
  - Verilen bir durumdaki problemin farkına varır
  - Verilen bir durumdaki problemi net biçimde tanımlar
  - Verilen bir durumdaki problemin çözümü için edinilmesi gereken bilgileri belirler
2. Öznel ve nesnel yargı belirten ifadeleri ayırır.
3. Çıkarımları analiz eder.
  - İddia, konu (sorun) ve çıkarım kavramlarının özelliklerini bilir
  - Çıkarımı diğer ifade yollarından ayırt eder
  - Bir çıkarımı oluşturan temel bileşenleri bilir
  - Kesin ve kesin olmayan sonuçları ayırt eder
  - İlişkili ve ilişkili olmayan bilgi ve nedenleri ayırt eder
  - Belirtilmiş veya belirtilmemiş varsayımları belirler
4. Amaca uygun sorular sorar
5. Çıkarımları değerlendirir
  - Bir çıkarımın gücünü test eder
  - Öncüllerin kabul edilebilirliğini test eder
  - Öncüllerin kendi aralarındaki tutarlılığı test eder
  - Öncüllerle sonuçlar arasındaki uyuma bakar
  - Belirtilmeyen ancak sonucu değiştirebilecek unsurların farkına varır
  - Diğer bakış açılarını göz önüne alır.
6. Bir kaynağın güvenilirliğini belirler
  - Bir kaynağın güvenilirliğini saptamada kullanılacak ölçütler belirler
  - Ölçütleri, bir kaynağın güvenilirliği saptamada etkin biçimde kullanır

3. Deneme Formunun Uygulanması ve Düzeltilmesi

Eleştirel düşünme becerisi testi araştırmacı tarafından belirlenen kazanımlara ölçmek üzere ilk aşamada 39 soru olarak hazırlanmıştır. Bu form pilot uygulamaların yapıldığı ortaokuldaki 5. sınıflardan birine uygulanmış ve öğrencilerden forma ilişkin biçim, uzunluk, anlaşılmayan kelimeler vb. yönlerden eleştiriler getirmeleri istenmiştir. Bu uygulama sonrasında form üzerinde öğrenciye yabancı gelen kelimeler daha anlaşılır karşılıklarıyla değiştirilmiş ve uzun olması nedeniyle öğrenciyi yoran metinlerde kısaltmaya gidilmiştir. Örneğin verilen bir durumdaki problemin farkına varma kazanımına ilişkin hazırlanan sorunun şıklarından birinde “yeni bilgisayarınızı alıp eve getirdiniz ve kutuyu açtığınızda içinde farenin (mouse) olmadığını gördünüz” ifadesinde, öğrencileri fare (mouse) kavramına dair çokça sorular yöneltince bu ifade “kutunun içinde bazı parçaların olmadığını gördünüz” şeklinde değiştirilmiştir. Yine şıklardan birinde geçen “otorite” kelimesi “uzman” kelimesiyle, “ihtimal” kelimesi de “olasılık” kelimesiyle değiştirilmiştir.

4. Testin Uygulanması ve İstatistikî Değerlere Göre Düzenlenmesi

Yapılan düzeltmeler sonunda bu form pilot uygulama okulundan seçilen iki sınıftaki toplam 39 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamada seçilen sınıflardan biri akademik başarıya göre iyi, diğer sınıf ise kötü sınıflardan yansız olarak seçilmiştir.

Testte yer alan çoktan seçmeli maddelerin, madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksleri hesaplanırken alt üst gruplar fark yöntemi (basit yöntem) kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Bu çalışmada, uygulama sonrasında testten elde edilen sonuçlarda en yüksek puana sahip %27’lik üst grup ve en düşük puana sahip %27’lik alt grup belirlenmiştir. Ardından bu grupların her bir maddeye vermiş oldukları yanıtların sayısı tespit edilmiş ve aşağıda belirtilen formüller kullanılarak madde ayırt edicilik ve madde güçlük indeksleri hesaplanmıştır.

$$D=(Dü-Da)/(Nü \text{ veya } Na)$$

$$P=(Dü+Da)/(Nü+Na)$$

D: Madde ayırt edicilik indeksi

P: Madde güçlük indeksi

Dü: Maddeyi üst grupta doğru cevaplayan sayısı

Nü: Üst gruptaki öğrenci sayısı

Da: Maddeyi alt grupta doğru cevaplayan sayısı

Na: Alt gruptaki öğrenci sayısı

Geliştirilen testin güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık analizleri yapılmıştır. Bu amaçla çoktan seçmeli maddelerde doğru kabul edilen seçeneğe göre öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlardan doğru olanları 1, yanlış ve boş bırakılanlar ise 0 olarak kodlanmıştır. Kodlama işlemi sonrasında çoktan seçmeli maddeler için ise Kuder-Richardson 20 (KR-20) ve Kuder-Richardson 21 (KR-21) değerleri hesaplanmıştır.

Testin 39 soruluk formu için KR-20 ve KR-21 değerleri sırasıyla .84 ve .82 olarak belirlenmiştir. Test maddeleri üzerinde yapılan analizlerin sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir:

Turkish Studies

Tablo 1. İlk Pilot Uygulama Sonucunda Yapılan Madde Analizinin Sonuçları

Madde	Grup	Doğru Cevaplayanların Sayısı	Yanlış/Boş Cevaplayanların Sayısı	Öğrenci Sayısı	Ayrıt Edicilik İndeksi	Güçlük İndeksi
1	Üst	9	1	10	0.6	0.53
	Alt	3	7	10		
2	Üst	7	3	10	0.2	0.69
	Alt	5	5	10		
3	Üst	6	4	10	0	0.56
	Alt	6	4	10		
4	Üst	5	5	10	0	0.53
	Alt	5	5	10		
5	Üst	10	-	10	0.7	0.69
	Alt	3	7	10		
6	Üst	6	4	10	0.4	0.46
	Alt	2	8	10		
7	Üst	8	2	10	0.4	0.53
	Alt	4	6	10		
8	Üst	9	1	10	0.4	0.69
	Alt	5	5	10		
9	Üst	10	-	10	0.9	0.66
	Alt	1	9	10		
10	Üst	9	1	10	0.5	0.58
	Alt	4	6	10		
11	Üst	9	1	10	0.6	0.48
	Alt	3	7	10		
12	Üst	5	5	10	0.5	0.38
	Alt	0	10	10		
13	Üst	8	2	10	0.5	0.58
	Alt	3	7	10		
14	Üst	2	8	10	-0.2	0.25
	Alt	4	6	10		
15	Üst	3	7	10	0.3	0.15
	Alt	-	10	10		
16	Üst	6	4	10	0.5	0.28
	Alt	1	9	10		
17	Üst	8	2	10	0.8	0.41
	Alt	-	10	10		
18	Üst	10	-	10	0.6	0.66
	Alt	4	6	10		
19	Üst	7	3	10	0.4	0.56
	Alt	3	7	10		
20	Üst	10	-	10	0.5	0.84
	Alt	5	5	10		
21	Üst	8	2	10	0.6	0.64
	Alt	2	8	10		
22	Üst	9	1	10	0.4	0.79
	Alt	5	5	10		
23	Üst	8	2	10	0.5	0.61
	Alt	3	7	10		
24	Üst	10	-	10	0.8	0.69

Turkish Studies

	Alt	2	8	10		
25	Üst	9	1	10	0.6	0.74
	Alt	3	7	10		
26	Üst	9	1	10	0.6	0.66
	Alt	3	7	10		
27	Üst	7	3	10	0.4	0.48
	Alt	3	7	10		
28	Üst	9	1	10	0.4	0.74
	Alt	5	5	10		
29	Üst	10	-	10	0.7	0.66
	Alt	3	7	10		
30	Üst	2	8	10	0	0.23
	Alt	2	8	10		
31	Üst	10	-	10	0.3	0.82
	Alt	7	3	10		
32	Üst	10	-	10	0.8	0.56
	Alt	2	8	10		
33	Üst	9	1	10	0.6	0.58
	Alt	3	7	10		
34	Üst	8	2	10	0.3	0.58
	Alt	5	5	10		
35	Üst	7	3	10	0.2	0.46
	Alt	5	5	10		
36	Üst	4	6	10	0.4	0.23
	Alt	-	10	10		
37	Üst	9	1	10	0.8	0.58
	Alt	1	9	10		
38	Üst	5	5	10	0.4	0.33
	Alt	1	9	10		
39	Üst	7	3	10	0.3	0.51
	Alt	4	6	10		

Erkan ve Gömleksiz (2008)'e göre madde ayırt ediciliğini ve madde güçlük indeksini yorumlarken kullanılacak ölçütler Tablo 2 ve Tablo 3'te ifade edilmiştir:

Tablo 2. Madde Ayırt Edicilik İndeksinin Yorumlanması

Madde Ayırt Edicilik İndeksi	Maddenin Değerlendirilmesi
0.40 ve daha büyük	Çok iyi bir madde-Ayırt edicilik gücü yüksek
0.30-0.39	Oldukça iyi bir madde
0.20-0.29	Üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde-Ayırt edicilik gücü orta derece
0.19 ve daha küçük	Çok zayıf madde-Ayırt etme gücü düşük

Tablo 3. Madde Güçlük İndeksinin Yorumlanması

Madde Güçlük İndeksi	Maddenin Değerlendirilmesi
0.80 ve daha büyük	Çok kolay bir madde
0.65-0.79	Oldukça kolay bir madde
0.35-0.64	Orta düzeyde bir madde
0.20-0.34	Oldukça zor bir madde
0.19 ve daha küçük	Çok zor bir madde

Bu ölçütler göz önüne alındığında 3, 4, 14, 20, 30 ve 31. maddelerin formdan çıkarılmasına karar verilmiştir. Ayrıca ayırt edicilik değeri uygun sınırın altında olan 2 ve 35. maddeler düzeltilmiştir.

5. Testin Son Pilot Uygulaması ve İstatistikî Değerlere Göre Son Halinin Verilmesi

33 soruluk form Afyonkarahisar il merkezindeki biri yüksek, biri orta biri de düşük sosyoekonomik düzeydeki üç ortaokuldaki birer 5. sınıfta toplam 59 öğrenciye uygulanmış ve tekrardan test maddeleri üzerinde güçlük ve ayırt edicilik analizleri yapılmıştır. Bu analiz sonrasında ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Son Pilot Uygulama Sonucunda Yapılan Madde Analizinin Sonuçları

Madde	Grup	Doğru Cevaplayanların Sayısı	Yanlış/Boş Cevaplayanların Sayısı	Öğrenci Sayısı	Ayırt Edicilik İndeksi	Güçlük İndeksi
1	Üst	13	2	15	0.53	0.44
	Alt	5	10	15		
2	Üst	4	3	15	0.26	0.16
	Alt	-	5	15		
3	Üst	12	4	15	0.46	0.49
	Alt	5	4	15		
4	Üst	8	5	15	0.26	0.35
	Alt	4	5	15		
5	Üst	10	-	15	0.33	0.44
	Alt	5	7	15		
6	Üst	9	4	15	0.33	0.44
	Alt	4	8	15		
7	Üst	10	2	15	0.46	0.47
	Alt	3	6	15		
8	Üst	11	1	15	0.53	0.50
	Alt	3	5	15		
9	Üst	8	-	15	0.26	0.45
	Alt	4	9	15		
10	Üst	3	1	15	0.13	0.23
	Alt	1	6	15		
11	Üst	8	1	15	0.26	0.42
	Alt	4	7	15		
12	Üst	5	5	15	0.13	0.32
	Alt	3	10	15		
13	Üst	2	2	15	0.13	0.10

Turkish Studies

	Alt	-	7	15		
14	Üst	8	8	15	0.26	0.33
	Alt	4	6	15		
15	Üst	4	7	15	0	0.23
	Alt	4	10	15		
16	Üst	14	4	15	0.66	0.49
	Alt	4	9	15		
17	Üst	8	2	15	0.26	0.42
	Alt	4	10	15		
18	Üst	12	-	15	0.60	0.50
	Alt	3	6	15		
19	Üst	7	3	15	0.33	0.28
	Alt	2	7	15		
20	Üst	11	-	15	0.40	0.47
	Alt	5	5	15		
21	Üst	9	2	15	0.46	0.30
	Alt	2	8	15		
22	Üst	6	1	15	0.26	0.27
	Alt	2	5	15		
23	Üst	12	2	15	0.66	0.49
	Alt	2	7	15		
24	Üst	11	-	15	0.33	0.50
	Alt	6	8	15		
25	Üst	9	1	15	0.06	0.52
	Alt	8	7	15		
26	Üst	5	1	15	0.06	0.30
	Alt	4	7	15		
27	Üst	6	3	15	0.20	0.28
	Alt	3	7	15		
28	Üst	14	1	15	0.80	0.42
	Alt	2	5	15		
29	Üst	9	-	15	0.33	0.44
	Alt	4	7	15		
30	Üst	6	8	15	0.20	0.28
	Alt	3	8	15		
31	Üst	7	-	15	0.26	0.28
	Alt	3	3	15		
32	Üst	4	-	15	0.06	0.23
	Alt	3	8	15		
33	Üst	10	1	15	0.46	0.47
	Alt	3	7	15		

Bu ölçütler göz önüne alındığında 8, 9, 14, 16, 18, 20, 25 ve 32. maddelerin formdan çıkarılmasına karar verilmiştir. Bu maddelerin formdan çıkarılması üzerine, eleştirel düşünme becerisini ölçmeye yönelik geliştirilen teste 25 maddelik son hali verilmiştir. Başarı testinin son hali Ek-1’de verilmiştir. Ayrıca ayırt ediciliği düşük olan 2, 4, 10, 11, 12, 13, 22, 26, 27 ve 30. maddelerin soru köklerinde sorunun temel yapısını bozmayacak değişiklikler yapılmıştır. Testin son haline dair yapılan analizlerde testin bütününe ilişkin KR-20 ve KR-21 değerleri sırasıyla 0,61 ve 0,63 bulunmuştur.

Turkish Studies

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Günümüz insanı bilgi çağına tanıklık etmektedir ve bu çağın insanı birçok yönüyle sanayi ve tarım toplumu insanından farklı beklentilere, ihtiyaçlara, kaynaklara ve yaşantıya sahiptir. Tarım toplumunda temel gaye tabiata karşı girişilen mücadeleyi kazanarak, temel ihtiyaçların daha çeşitli ve kolay karşılanmasına dönük basit seviyede çözümler bulmaktır. Sanayi toplumuna gelindiğinde *makine teknolojisinin* egemenliği gözlemlenmekte ve sermaye en önemli üretim girdisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgi toplumunda ise *entelektüel teknoloji* ön plandadır. Beceriye bilgiye dönüştüren yoğun felsefi, sosyolojik ve teknik gelişmeler, bilginin en önemli güç haline geldiği, yoğun bir şekilde üretildiği, çeşitlendiği ve herkes tarafından kullanıldığı bir dönemi uygulamaya geçirmiştir. Buna göre, sanayi toplumunda gözlem ve deney ön planda iken, bilgi toplumunun yöntemini soyut modeller, analizler ve teoriler oluşturmaktadır (Dura ve Atik, 2002: 48).

Bu yeni toplumun bilginin konumu, üretim ilişkileri, sosyal yapı ve iletişim süreçlerinde meydana getirdiği yoğun değişimler, bu toplumu oluşturan bireylerin sahip olması gereken becerileri de değiştirmiş ve çeşitlendirmiştir. Bireyin sahip olması gereken niteliklerin değişmesi ise bu nitelikleri ona kazandıracak eğitim olgusunun hedeflerinin sorgulanmasına neden olmuştur. Mevcut koşullarda bireye en iyiyi vermesi gereken eğitim kurumu, bireyin içerisindeki gizil yetenekleri sosyal bağlamın öngördüğü biçimde ortaya çıkarmakla mükelleftir (Ratner, 2014; Russell, 2010).

Geleneksel eğitimin bilgi toplumunun gerektirdiği becerilere sahip bireyi yetiştirmede gösterdiği eksiklik, eğitimin tüm unsurlarının yoğun bir reforma tabi tutulmasını gerektirmiştir. Eskinin aktarmacı anlayışından, bilgiyi edinme sürecinde aktif, edindiği bu bilgiyi amacına uygun bir şekilde kullanabilen ve yine bu amaca uygun yeni bilgiler üretme becerisi gösterebilen bireylerin yetişmesine doğru kayan odak eğitimin tüm boyutlarındaki anlayışın yenilenmesini zorunlu kılmıştır.

Bu noktada yeni eğilim 21. yüzyıl becerilerini bireylere kazandırmayı amaçlayan eğitim sistemlerini kurmak ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Partnership for 21st Century Skills (t.y.)'e göre öğrenme ve inovasyon; bilgi, medya ve teknoloji; yaşam ve kariyer becerileri olmak üzere 3 başlık altında listelenen 21. yy. becerilerinin öğrencilere kazandırılmasıyla, bireyler hızlı gelişen dünyaya uyum sağlayabilme şansını elde edeceklerdir. Bu becerilerden biri de eleştirel düşünme becerisidir. Türk Milli Eğitim sisteminin genel amaçlarına bakıldığında ikinci genel amaçta; “Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” ifadesiyle eleştirel düşünen bireyin özellikleri açıkça ifade edilmiştir (MEB, 1984). Bunun yanı sıra geliştirilen öğretim programlarının tümünde eleştirel düşünme ortak bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eleştirel düşünme becerisinin önemine yapılan bu vurgu bu beceriyi üzerinde çokça çalışılan bir olgu haline getirmiştir. Bu çalışmada da eleştirel düşünme becerisini ölçmeye yönelik bir başarı testi geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu hedef doğrultusunda hem alanyazın hem de gerçekleştirilen ihtiyaç analizleri ile öncelikle eleştirel düşünme becerisinin kapsadığı alt becerilerin bir listesi oluşturulmuştur. Sonrasında bu hedef listesine dair oluşturulan deneme formu şekil ve içerik açısından bir öğrenci grubuna uygulanarak gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Bunun üzerine form bir okulda başarı düzeyi olarak farklılaşan sınıflardan seçkisiz olarak seçilen iki ayrı 5. sınıfa uygulanmış ve madde analizleri ile testin bütününe dair analizler gerçekleştirilmiştir. Testin 39 soruluk formu için KR-20 ve KR-21 değerleri sırasıyla ,84 ve ,82 olarak belirlenmiştir. Madde analizleri sonucunda soru sayısı 33'e düşürülmüş ve analizlerde kritik değerlere göre düzeltilmesi gereken maddelerde düzeltmeler yapılmıştır.

Son olarak 33 soruluk form Afyonkarahisar il merkezindeki biri yüksek, biri orta biri de düşük sosyoekonomik düzeydeki üç ortaokuldaki birer 5. sınıfta uygulanmış ve tekrardan test maddeleri üzerinde güçlük ve ayırt edicilik analizleri yapılmıştır. Bu analiz sonrasında eleştirel düşünme becerisini ölçmeye yönelik geliştirilen teste 25 maddelik son hali verilmiştir. Testin son haline dair yapılan analizlerde testin bütününe ilişkin KR-20 ve KR-21 değerleri sırasıyla 0,61 ve 0,63 bulunmuştur. Ayrıca testin bütününe ait güçlük indeksi 0,37, ayırt edicilik indeksi ise 0,32 bulunmuştur. Böylece testin orta güçlükte ve oldukça iyi düzeyde ayırt ediciliğe sahip bir test olduğu belirlenmiştir. Eleştirel düşünme becerisinin bir düşünme becerisi olması nedeniyle, öğrenciyi düşünmeye sevk edecek senaryolara testte yer vermeye çalışılmıştır. Bunun için öğrencinin hayatına yakın güncel olgu, olay, durum ve problemler ile öğrenciyi karşı karşıya getirmek hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

- Başar, H. (2013). *Nasıl Düşünelim: Açıklamalar, Örnekler, Uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Beyer, B. (1995). *Critical Thinking*. Indiana: Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Browne, M. N. ve Keely, S. M. (2007). *Asking the Right Questions: A Guide to Critical Thinking* (Eighth Edition). New Jersey: Upper Saddle River.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Dam, G. T. ve Volman, M. (2004). Critical thinking as a citizenship competence: teaching strategies. *Learning and Instruction*, 14, 359-379.
- Doğan, N. (2013). Eleştirel düşünmenin ölçülmesi. *Cito Eğitim: Kuram ve Uygulama*, 22, 29-42.
- Doğanay, A. (2006). *Konu ve Beceri Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Düzeyine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Doğanay, A. ve Ünal, F. (2006) Eleştirel Düşünmenin Öğretimi. A. Şimşek (Ed.), *İçerik Türlerine Dayalı Öğretim* içinde (209-261). Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.
- Dura, C. ve Atik, H. (2002). *Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Ennis, R. H. (2011). The Nature of Critical Thinking: An Outline of Critical Thinking Dispositions and Abilities. Sixth International Conference on Thinking at MIT, Cambridge, http://faculty.education.illinois.edu/rhennis/documents/TheNatureofCriticalThinking_51711_000.pdf adresinden 11 Eylül 2014 tarihinde alınmıştır.
- Epstein, R. L. ve Kernberger, C. (2006). *Critical Thinking* (Third Edition). Canada: Thomson Wadsworth.
- Erkan, S. ve Gömleksiz, M. (2008). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Facione, P. A. (1990). *Critical Thinking: A Statement Of Expert Consensus For Purposes Of Educational Assessment And Instruction - Executive Summary - The Delphi Report*. Millbrae, CA: The California Academic Pres. ERIC Document Reproduction Service No. ED 315 423. <http://ericir.syr.edu>. adresinden 21 Eylül 2014 tarihinde alınmıştır.

- Fisher, A. (2001). *Critical Thinking An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Halpern, D. F. (2003). *Thought & Knowledge: An Introduction to Critical Thinking (Fourth Edition)*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.54c7a1e644d8f3.39364444 sitesinde 27 Ocak 2015 tarihinde alınmıştır.
- Judge, B., Jones, P. ve McCreery, E. (2009). *Critical Thinking Skills for Education Students*. Great Britain: Learning Matters.
- Kazancı, O. (1989). *Eğitimde eşleştirici düşünce ve öğretimi*. Ankara: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş.
- Kurnaz, A. (2013). *Eleştirel Düşünme Öğretimi Etkinlikleri Planlama-Uygulama ve Değerlendirme*. (2. Baskı). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Levis A. ve Smith D. (1993). Defining Higher Order Thinking, *Theory into Practice*, 32 (3), 131-137.
- MEB. (1984). *1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Norris, S. P. and Ennis, R. (1989). *Evaluating Critical Thinking*. Pasific Grove, Ca: Critical Thinking Press.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve Öğretme* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- P21 (t.y.). Framework For 21st Century Learning. <http://www.p21.org/about-us/p21-framework> adresinden 24 Nisan 2015 tarihinde alınmıştır.
- Ratner, J. (2014). *Günümüzde Eğitim* (2. Baskı). (Bahri Ata ve Talip Öztürk Çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Russell, B. (2010). *Eğitim Üzerine* (2. Baskı). (Şebnem Duran Çev.). İzmir: İlya Yayınevi.
- Şenşekerci, E. ve Bilgin, A. (2008). Eleştirel Düşünme ve Öğretimi, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (14), 15-43.
- Tanrıoğen, A. (Ed.). (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Ürkmez, İ. (2006). *Düşünmeyi Öğrenmek Öğrenmeyi Düşünmek*. İstanbul: Bilge Matbaacılık.

EK-1**ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİ TESTİ**

Sevgili öğrenci, bu test sizlerin eleştirel düşünme becerinizi değerlendirmek için hazırlanmıştır. Testteki soruları ve seçenekleri dikkatlice okuyunuz ve size en doğru gelen şıkkı işaretleyiniz. Katılımınızdan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

- 1) Aşağıda ulaşılmak istenen amaçlar ve bu amaca ulaşmaya çalışırken ortaya çıkabilecek engeller eşleştirilmiştir. Sizce hangi eşleştirme uygun değildir?
  - a. Ders çalışmak istiyorsunuz-Evde gürültü var.
  - b. Sağlıklı olmak istiyorsunuz-Asitli içecekler tüketiyorsunuz.
  - c. Arkadaşınızla buluşmaya yetişmek istiyorsunuz-Cep telefonunuzu evde unuttunuz.
  - d. Ödevlerinizi zamanında bitirmek istiyorsunuz-Plansız hareket ediyorsunuz.

- 2) Aşağıda verilenlerden hangisi sizce bir problem durumu değildir?
  - a. Yeni bilgisayarınızı alıp eve getirdiğinizde kutunun içinde bazı parçaların olmadığını gördünüz.
  - b. Bugün önemli bir sınav olacağınız dersin hocası hastalığından dolayı okula gelemedi.
  - c. Fotoğrafçıdan fotoğraflarınızı almaya gittiğinizde gördünüz ki fotoğraflar başkasına ait.
  - d. Bir ödev hazırlayacaksınız ancak ödevle ilgili yeteri kadar kaynak bulamadınız.

- 3) Lisede başarılı bir öğrenci olan Faruk üniversite sınavı sonrası ailesinin ısrarı ile ve mezun olduktan sonra maaşı iyi olduğu için Mühendislik bölümünü seçmiştir. Ancak okula başladıktan sonra dersler ilgisini çekmemiş ve ona zor gelmiştir. Faruk zamanla mühendislikten başka mesleklere ilgisi olduğunu fark etmiştir.

Size göre aşağıda belirtilen durumlardan hangisi Faruk'la ilgili en temel problemdir?

  - a. Faruk derslerine doğru yöntemle çalışmamaktadır.
  - b. Faruk isteyerek okuyacağı bir bölüm tercihi yapmamıştır.
  - c. Faruk tercih döneminde bölüm hakkında bilgi edinmemiştir.
  - d. Faruk bölümdeki derslerin daha kolay olacağını düşünmüştür.

- 4) İlinizdeki hava kirliliğinin nedenlerini belirlemek için aşağıdaki bilgilerden hangisine ihtiyaç duymazsınız?
  - a. İlinizde hava kirliliğine neden olan ısınma türleri ne sıklıkta kullanılıyor
  - b. İlinizdeki iklim şartlarının hava kirliliğine olan etkisi nedir
  - c. İlinizde hava kirliliğine dönük önlemler ne seviyede alınıyor
  - d. İliniz ülke çapında yapılan hava kirliliği sıralamasında kaçınıcı sırada

- 5) Odanızda baktığınız çiçek bir miktar büyüdüktan sonra yavaş yavaş solmaya ve kurumaya başladı. Bu durumun nedenlerini belirlemek için aşağıdaki bilgilerden hangisine ihtiyaç duymazsınız?
- Çiçeğin uygun miktarda güneş ışığı alıp almadığı
  - Çiçeğin yerinin zaman içinde değiştirilip değiştirilmediği
  - Çiçeğin odaya konulduktan ne kadar sonra solmaya başladığı
  - Çiçeğin toprağının büyüme esnasında yenilenip yenilenmediği
- 6) Arkadaşın Mine dün izlediği filmi sana anlatırken aşağıdaki ifadeleri kullanıyor. Bu ifadelerden hangisi kanıtlanabilir bir gerçektir?
- Filmdeki başrol oyuncusu başarılı bir oyunculuk yapmış.
  - Filmdeki hikâye Ege’de küçük bir kasabada geçiyor.
  - Film son zamanlarda izlediğim en komik Türk filmiydi.
  - Filmin çekimi için daha farklı yerler tercih edilebilirdi.
- 7) Aşağıdaki cümleler fikir veya gerçek olmalarına göre eşleştirilmiştir. Sizce eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?
- Osmanlı Devleti 1299 yılında Osman Gazi tarafından kurulmuştur -GERÇEK
  - Herkesin en az bir yabancı dil bilmesi zorunlu olmalıdır-FİKİR
  - Süt ürünleri bizim için sebzelerden daha önemli bir besindir -GERÇEK
  - Öğrenciler de öğretmenlere sene sonu başarı notu vermelidir -FİKİR

Çıkarım: Bir iddia ve bu iddiayı kanıtlamaya yönelik nedenler içeren ifadelere çıkarım denir. Çıkarımlar bizi bir iddianın doğru veya yanlış olduğuna ikna etmek içindir. Örneğin; “yarın yağmur yağacak” ifadesi bir iddiadır. Bu iddiayı kanıtlamak için cümleye sebep veya sebepler eklersek o zaman çıkarım yapmış oluruz. Örneğin; “yarın yağmur yağacak çünkü dün hava durumunda dinledim”. Burada çıkarımın “yarın yağmur yağacak” bölümü çıkarımın **sonuç** bölümü; sonucu destekleyen nedenleri ortaya koyan “dün hava durumunda dinledim” bölümü de çıkarımın **neden** bölümüdür.

Aşağıdaki 8.-11. soruları yukarıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

- 8) Aşağıdaki ifadelerden hangisi bir çıkarım değildir?
- Hastalığım için tedaviye gittiğim doktor birkaç gün evde dinlenmemi söyledi.
  - Aslı ile Mine iyi arkadaşlar, bu sebeple aynı grupta olurlarsa daha iyi çalışırlar.
  - Darda kalan insanlara yardım etmek gerekir, çünkü bu ahlaklı bir davranıştır.
  - Bugünlerde havalar soğuk olduğu için daha kalın elbiseler giymemiz gerek.
- 9) “Semih başarılı bir koşucudur...” cümlesi hangisi ile tamamlanırsa bir çıkarım olmaz?
- Bu sene katıldığı turnuvalarda dereceye girdi.
  - Bu spora henüz sekiz yaşındayken başlamıştır.
  - Bu alanda kazandığı madalyalar vardır.
  - Uzmanlar tarafından övgü almaktadır.

Turkish Studies

10) Aşağıda çıkarımlar öğelerine ayrılmıştır. Sizce hangisi yanlıştır?

a. Anıl ailedeki tek erkek çocuk. Çünkü Anıl'ın iki kız kardeşi var.

Sonuç

Neden

b. Proje ödevinden 90 aldım. Düşüncem o ki öğretmen yaptığım ödevi beğendi.

Neden

Sonuç

c. İbrahim'in en sevdiği arkadaşı benim. Bu nedenle benim yaptığım uyarıları dikkate alır.

Sonuç

Neden

d. Sabah kalktığımda boğazlarım şişmişti. Yatmadan önce içtiğim buzlu su dokundu galiba.

Neden

Sonuç

11) Aşağıda çıkarımlar öğelerine ayrılmıştır. Sizce hangisi yanlıştır?

a. Ehliyet almak için 18 yaşını doldurmak gerekir. Demet artık ehliyet alabilir. Çünkü dün 18 yaşını doldurdu.

Neden

Neden

Sonuç

b. Bu mahallede en düşük kira 700 Türk Lirası. Selim ise kiraya 500 liradan fazla vermek istemiyor. O yüzden Selim bu mahallede kiralık ev bakmayacaktır.

Neden

Neden

Sonuç

c. Bu dersi geçemeyeceğim. Dersten geçmem için en az 50 almam lazımdı. Ben ise sınavdan 40 aldım.

Sonuç

Neden

Neden

d. Bu işe başvurmak için şartları sağlıyorum. Şirket başvuru için yabancı dil istiyor. Ben de İngilizce biliyorum.

Sonuç

Neden

Neden

12) Bir adam bir çocuğu bir dükkândan koşarak çıkarken görüyor. Çocuk çıkarken kapıda bir kıza çarpıyor ve ona yardım etmek için durmuyor. Buna göre aşağıdaki sonuçlardan hangileri kesindir?

a. Kız dükkâna girmek üzeredir.

b. Çocuk birtakım sebeplerden dolayı geç kalmıştır.

c. Çocuk biraz önce dükkânda bulunmaktaydı.

d. Adam kızın yere düştüğünü görmüştür.

13) Sokakta dili dışına çıkmış bir köpek gördüğümüzü düşünelim. Bu bilgiden hareketle aşağıdaki sonuçlardan hangisi kesindir?

a. Köpek bir hayli susamıştır.

b. Köpek hızlı bir koşu yapmıştır.

c. Köpeğin bir yeri acıyordur.

d. Köpek dilini dışarı sarkıtmıştır.

Turkish Studies

- 14) Yaşamak için başka bir şehre taşınmak isteyen Mehmet'in aşağıdaki noktalardan hangisini göz önüne alması en az gereklidir?
- Taşınacağı şehrin kendisi ve ailesi için güvenli bir yer olması
  - Taşınacağı şehirde sosyal ve kültürel aktivitelerin yoğun olması
  - Taşınacağı şehrin tanınmış doğal güzelliklerinin olması
  - Taşınacağı şehirde kazancıyla geçinebilecek olması

Varsayım: Henüz yeteri derecede kanıtlanmamış ancak kanıtlanması umulan düşünce ve iddialara varsayım denmektedir. Örneğin bir kimse elinde kanıt olmadığı halde “Öğretmen benim projeme düşük not verdi nedenini öğretmene sormadım ama bence konumu beğenmedi” diyorsa bir varsayımda bulunuyor demektir. Çünkü düşük not almasının sebebinin hocasına sormamış ve bu düşüncesine dair bir kanıt elde etmemiştir.

Aşağıdaki 15 ve 16. soruları yukarıdaki bilgiye göre cevaplayınız.

- 15) Aşağıdaki ifadelerden hangisi bir varsayımdır?
- Hakan ikinci bir iş arıyor çünkü paraya ihtiyacı olduğunu söyledi.
  - Karşıdaki mağaza çok kalabalık; bence orada iyi bir indirim var.
  - Dengeli beslenmek için her besin grubundan yememiz gerek.
  - Kayıtlara göre ilimizdeki termal otellere tatilde birçok insan geliyor.

- 16) Aşağıdaki ifadelerden hangisi bir varsayım değildir?
- Karşıdaki kız kaldırıma oturmuş ağlıyor; arkadaşıyla tartıştı galiba.
  - Benim gösterdiğim yoldan gitseydik şimdi eve varmıştık.
  - Binaya ısı yalıtımı yapıldığından beri evimiz daha sıcak oluyor.
  - Geçtiğimiz yıl gitar kursuna gitmesem notlarım daha yüksek olurdu.

- 17) Okulda üye olduğunuz kulüp ile il genelinde maddi durumu yetersiz olan öğrenciler için bir etkinlik gerçekleştirmek istiyorsunuz. Bu etkinliği planlamak için yaptığınız toplantıda cevap aradığınız en önemli soru ne olabilir?
- Etkinliğin dikkat çekmesi için ismi ne olsun?
  - Etkinliğin verimli olması için neler yapalım?
  - Etkinliği insanlara hangi yollarla duyuralım?
  - Etkinlik için hangi kurumlardan izin alalım?

- 18) “Ortaokul derslerini geçmek için planlı bir şekilde çalışmak gerekir” diyen bir arkadaşınıza aşağıdaki sorulardan hangisini sorarsanız onun bu düşüncesine dair daha az bilgi elde edersiniz?
- Hangi dersler plan yapmaya en uygundur?
  - Nasıl bir plan yapmaktan bahsediyorsun?
  - Plansız çalışmanın zararları neler olabilir?
  - Planlı çalışmak için önerilerin nelerdir?

- 19) “Sınıf arkadaşım Levent her sabah okula geldiğinde uykulu oluyor. Bence ya geceleri geç yatıyor ya da evi uzak olduğundan derse yetişmek için erken kalkıyor” çıkarımında hatalı olan nokta nedir?
- Hiçbir hata yoktur.
  - Bu iki durum dışında üçüncü bir olasılık da doğru olabilir.
  - Levent’in okula nasıl geldiği cümlede ifade edilmemektedir.
  - Levent’in okula uykulu gelmediği sabahlar da vardır.
- 20) Aşağıdaki çıkarımlardan hangisi size göre mantıklıdır?
- Afyon’da akşam herkes gezmek için dışarı çıktığında ya Özdilek’e gidiyor ya da ParkAfyon’a.
  - Bu marketten iki sefer karpuz aldım ve ikisi de kötü çıktı. Başka marketlerden alırsam kesin güzel çıkacaktır.
  - Geçen sınav Hande ile oturmuştum ve sınavım iyi geçti. Yine sınavım iyi geçsin diye onun yanına oturacağım.
  - Deniz ürünlerine alerjim var; karnımı ağrıttıyor. Midye de bir deniz ürünü midye de yemiyorum.
- 21) Aşağıdaki çıkarımlardan hangisi size göre mantıklıdır?
- Ankara’da kaldığım üç gün boyunca iki trafik kazası gördüm. Tüm Ankaralıları kötü araba kullanıyor.
  - Hava açık olduğunda evden Afyon Kalesi’ni görebiliyorum. Eğer yarın da hava açık olursa yine görebilirim.
  - Alt komşularımızın ikisi de doktor ve çocukları yaramaz. Doktor çocukları hep yaramaz olur.
  - Filmin afişini gördüm ve bana çok ilginç ve dikkat çekici geldi. Bence film de kaliteli ve güzeldir.
- 22) “Öğrencilere okulda ne zaman isterlerse bir şeyler yiyip içebilmeleri için izin verilmelidir” ifadesine katılmadığınızı belirtmek için aşağıdaki cevaplardan hangisini kullanırsınız?
- Böylece tüm öğrenciler kendilerini daha özgür hissedeceklerdir.
  - Bu yolla öğrencilerin yeterli şekilde beslenmesi sağlanabilir.
  - Böyle olursa ders esnasında öğrencilerin dikkati dağılacaktır.
  - Bu durumda öğrenciler okulda daha mutlu olacaklardır.
- 23) “Okullarda öğrencileri eleştirel düşünmeye yönlerecek ders ve etkinliklere önem verilmelidir” ifadesine katılmadığınızı belirtmek için aşağıdaki cevaplardan hangisini kullanırsınız?
- Düşünme insanların hayat kalitesini arttıran bir eylemdir.
  - Düşünen insanlar başkaları tarafından daha zor kandırılırlar
  - Düşünürsek daha önceden göremediğimiz birçok şeyi fark edebiliriz.
  - Programda düşünme ile ilgili derslerden daha da önemli dersler vardır.

- 24) Araştırmacılar öğrencilerin TV izlemesinin okuma davranışlarını etkileyip etkilemediğini belirlemek istemişlerdir. Araştırmada içerisinde 1-6 yaş arası çocukların yaşadığı evlerin % 33'ünde nerede ise günün tamamına yakınında TV açık kalmaktadır. Bu çocuklar daha çok TV izleyip daha az kitap okumaktadırlar. Buna göre, verilen ilişki çalışmasından çıkarılabilecek uygun sonuç aşağıdakilerden hangisidir?
- TV sahibi olursanız 6 yaşındaki çocuğunuz kitap okumak istemeyecektir.
  - Evinde hiç TV olmayan çocuklar daha çok okumaktadırlar.
  - Zamanının çoğunda TV izlemek çocukların üçte birinde az okumaya yol açmaktadır.
  - Eğitim programları izleyenler çizgi film izleyen çocuklardan daha çok kitap okumaktadırlar.
- 25) Size birisi en iyi çikolata Cicim marka çikolata dese siz bu bilgiyi verenin güvenilir bir kaynak olup olmadığına karar vermek için aşağıdakilerden sorulardan hangisi önemli değildir?
- Bu kişi bu marka çikolatayı hiç yemiştir mi?
  - Bu kişi bu bilgiyi nereden edinmiştir?
  - Bu kişi hangi tür çikolataları seviyor?
  - Bu ürünü deneyen başkalarının görüşlerini almış mı?

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Eğmir, E. & Ocak, G. (2016). "Eleştirel Düşünme Becerisini Ölçmeye Yönelik Bir Başarı Testi Geliştirme / Developing an Achievement Test Towards Evaluating Critical Thinking Skill", *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/19 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9961>, p. 337-360.